

ارزیابی کیفیت انواع برنامه‌های درسی

بر اساس الگوی فرانسویس کلاین

تألیف:

زهرا حبیبی فرد

رتبه سوم کارشناسی ارشد ارزیابی فناوری سلامت

فارغ التحصیل از دانشگاه علوم پزشکی تهران

سرشناسه	: حیدری فرد، زهرا، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: ارزیابی کیفیت انواع برنامه‌های درسی بر اساس الگوی فرانسیس کلاین/تالیف زهرا حیدری فرد.
مشخصات نشر	: تهران: فرهوش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص.
شابک	: 978-600-495-530-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۷۳-۸۱.
موضوع	: برنامه‌های درسی -- ایران -- ارزشیابی -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Curriculum evaluation -- Iran -- Case studies
موضوع	: برنامه‌ریزی درسی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Lesson planning -- Iran -- Case studies
رده بندی کنگره	: ۱۵/۳۸۰۶LB
رده بندی دیویی	: ۰۰۱/۲۰۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۳۳۲۰۸

ارزیابی کیفیت انواع برنامه‌های درسی بر اساس الگوی فرانسیس کلاین

نویسنده: زهرا حیدری فرد

ناظر فنی: ساجده مرادی

صفحه آوا: آسیه یک‌فلاح

طراح جلد: لیلا خسروی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است

آدرس: میدان انقلاب - ضلع جنوب شرقی - ساختمان مترجمان - پلاک ۱۷ - طبقه ۱

انتشارات: ۰۹۱۰۷۸۹۲۷۴۷ - ۶۶۴۰۱۱۶۱ دیپوخانه: ۶۶۹۱۱۷۲۶ - ۶۶۴۰۶۳۰۹

www.farhooshpub.com

دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

فهرست

مقدمه مؤلف

۹

مقدمه

۱۲

اهداف اختصاصی:

۱۴

فصل اول: تعریف و مفاهیم

۱۷

تعاریف مختص برنامه درسی

۱۸

ارزیابی برنامه درسی

۱۹

اهمیت و ضرورت ارزیابی برنامه درسی

۲۰

کیفیت درونی و مطلوبیت برنامه درسی

۲۱

عناصر، مؤلفه‌ها و الگوهای برنامه درسی

۲۵

تغییرات برنامه درسی

۲۷

بازنگری برنامه درسی

۳۰

ضرورت انجام ارزیابی برنامه‌های درسی

۳۱

فصل دوم: بررسی متون

۳۳

نمونه‌های از مطالعات انجام‌شده داخلی و خارجی در حوزه برنامه درسی

۳۴

فصل سوم: روش کار

۳۷

روایی و پایایی پرسشنامه محقق ساخته

۳۸

- ۳۹ سنجش روایی و اعتبار پرسشنامه محقق ساخته
- ۴۰ سنجش پایایی پرسشنامه محقق ساخته
- ۴۲ مشخصات ابزار جمع‌آوری اطلاعات و نحوه جمع‌آوری آن
- ۴۳ جمع‌آوری اطلاعات
- ۴۵ فصول چهارم و پنجم: نتایج و بحث
- ۴۶ تجزیه و تحلیل و بحث و تشریح اطلاعات و نتایج
- ۴۶ تعیین سطح معنایی
- ۴۷ بررسی کیفیت دروس بخش‌های مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت
- ۵۴ تشریح وضعیت کیفیت دروس بخش اختصاصی اجباری برحسب عناصر و عوامل طراحی
- ۵۵ تشریح وضعیت کیفیت دروس بخش اختصاصی اجباری برحسب عناصر و عوامل اجرایی
- ۵۶ بررسی کیفیت بخش اختیاری دروس رشته ارزیابی فناوری سلامت
- ۵۹ تشریح وضعیت کیفیت دروس بخش اختصاصی اختیاری برحسب عناصر طراحی و اجرایی
- ۶۰ بررسی کیفیت دروس جبرانی رشته ارزیابی فناوری سلامت
- ۶۳ تشریح وضعیت کیفیت دروس جبرانی برحسب عناصر طراحی و اجرایی
- ۶۴ پیشنهادها
- ۶۴ اصلاحات مربوط به عنصر هدف
- ۶۴ اصلاحات مربوط به عنصر محتوا
- ۶۵ اصلاحات مربوط به عنصر زمان
- ۶۵ اصلاحات مربوط به عنصر ارزشیابی

۶۵	اصلاحات مربوط به عنصر راهبردهای یاددهی
۶۶	اصلاحات مربوط به عنصر فعالیتهای یادگیری
۶۶	اصلاحات مربوط به عنصر گروه‌بندی
۶۶	اصلاحات مربوط به عنصر مواد و منابع
۶۶	اصلاحات مربوط به عنصر مکان
۶۷	پیشنهادهای تکمیلی
۶۹	منابع فارسی
۷۵	منابع انگلیسی
۸۱	پیوست‌ها
۸۲	پیوست شماره ۱
	پرسشنامه شماره (۱) ارزیابی برنامه درسی رشته HTA بر اساس الگوی کلاین
۸۲	براساس دیدگاه مدرسان
۸۵	بخش دوم: پرسشنامه ارزیابی برنامه درسی براساس مؤلفه‌های کلاین:
۸۶	بخش آخر پرسشنامه سؤال باز:
۸۸	پیوست شماره ۲
	پرسشنامه شماره ۲ ارزیابی برنامه درسی رشته HTA بر اساس الگوی کلاین
۸۸	براساس دیدگاه فراگیران
۹۰	بخش اول: سؤالات دموگرافیک:
۹۲	بخش دوم: پرسشنامه ارزیابی برنامه درسی براساس مؤلفه‌های کلاین

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

از عوامل مبرر در توسعه نظام مند آموزش عالی و بهبود کیفیت آن، برنامه ریزی درسی است. برنامه درسی هسته اصلی تمام برنامه ها، و محور همه فعالیت های آموزشی می باشد، که در صورت عدم کارایی و کیفیت مناسب آن، علاوه بر اتلاف وقت دانشجویان، به اتلاف هزینه، نیرو و سرمایه دانشگاه نیز می انجامد و به نتیجه دلخواه نیز نخواهد رسید. طراحی برنامه های آموزشی باید با توجه به نیازهای واقعی کسانی که از این خدمت استفاده می کنند، سررت پذیرد و اهداف آموزشی را با نیازهای عملی مصرف کنندگان این خدمت مرتبط باشد. رزنگری برنامه های درسی، ساز و کاری است که اصلاح مداوم روش ها را در آموزش عالی تسهیل می کند.

عدم توجه و باز بینی دقیق و مداوم برنامه های درسی یکی از دلایل عمده نارسایی دانشگاه ها و آموزش عالی می باشد. در این شرایط است که رعایت وعده استاندارد برای کیفیت آموزشی الزامی می شود. که یکی از مهم ترین ابزارها سنجش کیفیت برای توسعه راهبردی در محیط های آموزش عالی، ارزیابی می باشد. ارزیابی برنامه درسی در پی بردن به اینکه، برنامه های درسی از چه جهاتی مؤثر بوده اند و از چه جهاتی به اصلاح، تغییر یا تکمیل نیاز دارند به ما کمک می کنند. متأسفانه به رغم اهمیت برنامه های درسی در مؤسسات آموزشی، میزان توجه با آنها کافی نبوده و حتی تلاش

و همت لازم برای بررسی، ارزشیابی، اصلاح و تغییر آنها در دستور کار قرار نگرفته است.

حال از یک طرف، تاکنون مطالعه ای برای ارزیابی برنامه درسی ارزیابی فناوری سلامت صورت نگرفته است هم اینکه، رشته ی ارزیابی فناوری سلامت، رشته ای نوپا در کشور است و سؤالات زیادی در خصوص جامعیت و کیفیت عناصر این برنامه مطرح است. از طرف دیگر با توجه به تغییرات مستمر و شتابنده علوم و تکنولوژی پزشکی، مسائل و چالش های جدیدی نیز در عرصه ارزیابی فناوری سلامت و موضوعات مرتبط با آن مطرح می شود که عدم بروزرسانی و بازنگری برنامه درسی ارزیابی فناوری سلامت، آن را به مرور زمان به یک برنامه منسوخ شده تبدیل می شود که در نتیجه ی این فرایند هدف نهایی برنامه درسی یعنی تربیت متخصصینی کارآمد در زمینه ارزیابی فناوری سلامت حاصل نخواهد شد.

لذا با توجه اهمیت موضوع پژوهشگر به ارزیابی کیفیت برنامه درسی دوره ارزیابی فناوری سلامت در ایران حاضر بر اساس معروف ترین نگوی ارزیابی برنامه های درسی یعنی فرانسیس کلاین پرداخت.

با توجه به اینکه این الگو قابل کاربرد برای همه ی رشته های تحصیلی و انواع کوریکولوم های آموزشی می باشد این ضرورت احساس شد که خلاصه ای جامع از پایان نامه بنده که در دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام گرفته است در قالب کتاب تدوین گردد تا قابل دسترس و راهنمایی باشد برای ارزیابی انواع برنامه های درسی.

در پایان از اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر رضا مجد زاده، سرکار خانم دکتر یزدی زاده، کلیه ی اساتید، دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته ی ارزیابی فناوری سلامت، عوامل دانشگاه علوم پزشکی تهران و در نهایت از مدیریت و پرسنل انتشارات فرهوش،

کمال تشکر و قدر دانی را دارم. گفتنی است که از هرگونه نقص و کاستی در صورت وجود، پوزش طلبیده ، لذا کسب نظرات و ایده‌های شما در رفع نقایص موجب کمال خواهد شد.

با احترام

زهره حیدری فرد

z.heydari53@yahoo.com

www.ketab.ir

مقدمه

آموزش هر رشته‌ای به‌طور مستقیم به برنامه‌درسی آن رشته بستگی دارد که خود نشان‌دهنده‌ی تئوری‌ها، دانش‌ها، الگوهای عملی و مهارت‌های خاص آن رشته است. جوهره‌ی اصلی فعالیت آموزشی هر مؤسسه آموزشی، برنامه‌درسی آن است. برنامه‌های درسی از جمله عوامل و عناصری هستند که در تحقق بخشیدن به اهداف نظام‌های آموزشی نقش به‌سزایی دارند و از کلمه Curriculum از کلمه Currere گرفته شده است و به معنای راهی است که باید طی شود و در کل تعاریف مختلفی از برنامه‌درسی تاکنون ارائه شده است که برخی از آن عبارت‌اند از: «طراحی برای ایجاد فرصت‌های مناسب یادگیری برای افرادی که می‌خواهند تعلیم و تربیت ببینند». هر برنامه‌درسی برای این که بتواند منجر به خروجی مطلوب و مناسبی شود باید به‌طور مداوم موردارزیابی قرار گیرد و این امر مهم باید موردتوجه دانشگاه‌های و مراکز آموزشی قرار گیرد.

برنامه‌درسی به‌مثابه ابزاری عمل می‌کند که دانش تخصصی، مهارت‌ها و توانایی‌های لازم و موردنیاز را به فراگیران عرضه می‌کند و از این جهت، بر برون‌دادهای نظام آموزش عالی تأثیر مستقیم می‌گذارد. برنامه‌درسی تمام کشورها به دنبال یک هدف کلی است و آن عبارت است از تبدیل کردن جوانان به عضو ارزشمند جامعه.

برنامه‌های درسی از عوامل مهم در اعتلای کیفیت آموزشی و همچنین ایجاد تناسب بین نگرش، دانش و مهارت یادگیرندگان با نیازهای بازار کار است و هدف اصلی و مهم فعالیت‌های آموزشی، توسعه انسانی است. با وجود این که دانشگاه‌ها طی قرن‌های گذشته به منظور داشتن دیدگاه سنتی صرفاً در چارچوب انتقال مطالب به دانشجویان تأکید و تمرکز داشته‌اند و طی مدت‌زمانی طولانی، به برنامه درسی بر محتوای آموزشی و آنچه دانشجویان نیاز دارند بدانند، نگرسته می‌شد، یادگیری مهارت‌های موردنیاز برای زندگی حرفه‌ای و کاربردی کردن مطالب بیشتر موردنیاز است؛ چراکه برنامه درسی فقط مسئولیت انتقال مطالب را ندارد، بلکه باید به کاربردی کردن آن‌ها نیز توجه لازم بشود و در عصر کنونی یک برنامه درسی باید مدرسان، فراگیران و ذینفعان را ترغیب کند تا در زمینه تدریس خود پژوهش و در گروه‌های بحث شرکت کنند و با متخصصان ارتباط برقرار نمایند، در کلاس درس بین محیط‌های یادگیری بیرونی و درونی پیوند برقرار کنند و راه‌های خوردهایی که به آن‌ها می‌دهند، استفاده کنند؛ چراکه اشتغال در بازار کار، نیازی که می‌طلبد که دارای مهارت‌های چندگانه باشد؛ امری که امروزه در برنامه درسی زیاد به آن توجه نمی‌شود.

متأسفانه با وجود اهمیت برنامه‌های درسی در مؤسسات آموزشی، میزان توجه به آن‌ها کافی نیست و حتی تلاش و همت لازم برای بررسی، ارزیابی، اصلاح و تغییر آن‌ها در دستور کار قرار نگرفته است. رشته ارزیابی فناوری سلامت، رشته‌ای نوپا در کشور ماست و سؤالات زیادی در خصوص جامعیت و کیفیت عناصر این برنامه مطرح است. از طرف دیگر با توجه به تغییرات مستمر و شتابنده علوم و فناوری پزشکی، مسائل و چالش‌های جدیدی نیز در عرصه ارزیابی فناوری سلامت و موضوعات مرتبط با آن مطرح می‌شود که عدم به‌روزرسانی و بازنگری برنامه درسی ارزیابی فناوری سلامت، آن را به مرور زمان به یک برنامه منسوخ‌شده تبدیل می‌کند و بدیهی است

اجرای چنین برنامه‌ای بدون بازنگری عمیق آن می‌تواند منجر به هدر رفتن هزینه‌های انسانی و مالی بسیاری شود.

این مطالعه به صورت مختصر و جامع برای کاربردی کردن ارزیابی‌های برنامه درسی مطابق الگوی فرانسیس کلاین در زیر به تفصیل آمده است.

در ابتدای هر ارزیابی باید اهداف ما مشخص شود:

هدف اصلی: تعیین سطح کیفیت برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت بر اساس عناصر نهانه‌ی برنامه درسی فرانسیس کلاین از دیدگاه فراگیران و مدرسان.

هدف کاربردی: کمک به دین‌مندان رشته ارزیابی فناوری سلامت در جهت بهبود ارتقای سطح کیفیت برنامه درسی و آماده کردن دانشجویان این رشته متناسب با نیازهای بازار کار و نیازهای جامعه.

اهداف اختصاصی:

- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر اهداف از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر محتوا از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر زمان از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر ارزشیابی از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر گروه‌بندی از دیدگاه فراگیران و مدرسان.

- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر راهبردهای یاددهی- یادگیری.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر فعالیت‌های یادگیری از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر مکان از دیدگاه فراگیران و مدرسان.
- تعیین میزان مطلوبیت دروس مختلف برنامه درسی رشته ارزیابی فناوری سلامت از نظر عنصر مواد و منابع از دیدگاه فراگیران و مدرسان.